

Voorwoord

Het is dat ik Janine Jansen niets kan weigeren en dus ook niet haar verzoek om voor deze bundel een voorwoord te schrijven maar anders had ik het geheim niet onthuld. Het raakt namelijk aan het fundament van de Nederlandse politie en die organisatie schudt de laatste tijd al danig op haar grondvesten. Een nieuwe onthulling bovenop de lange reeks schandalen is wel het laatste waarop het geplaagde korps zit te wachten. Van huis uit ben ik ook geen rebels type. Ik kon het geheim, ontdekt na jarenlange studie naar het verleden van de politie, gemakkelijk voor mij houden. Maar tegen een verzoek van Janine ben ik niet opgewassen. Het is ook een passende introductie op wat u van haar te wachten staat. En misschien, heel misschien biedt onthulling van het geheim de politie toch nog een uitweg uit de problemen

De politie is – houd u vast - niet bedacht door menslievende bestuurders, gediplomeerde beleidsadviseurs en zelfs niet door praktijkonderzoekers maar door literatoren. Wij danken onze veiligheidszorg – het is werkelijk waar - aan bellettristen, woordkunstenaars, inktwellustelingen, rijmelaars. En wel vanaf het allereerste begin.

De eerste Nederlandse politiefunctionaris, de in 1813 door Willem I benoemde Amsterdamse directeur van politie, was namelijk geen militair, hoge ambtenaar of energieke ondernemer maar een toneelschrijver. De troepen van Napoleon hadden het land nog niet verlaten, de beruchte achterbuurten van de stad begonnen zich te roeren of de aanstaande vorst belastte reeds Samuel Wiselius, een literator, met de Amsterdamse veiligheidszorg! En deze richtte niet fluks een slagvaardige politieorganisatie op maar zette zich aan het schrijven van een nieuw toneelstuk en nog wel over eerwraak. Als u die keuze niet begrijpt, vraag dan Janine om uitleg.

Het toneelstuk, getiteld *Adel en Mathilda*, speelt in Ptolomais, het huidige Akko in Noord-Israël, in de twaalfde eeuw, ten tijd van de Derde Kruistocht, kort nadat de kruisvaarders door het onbesuisde optreden van hun aanvoerder, de Engelse koning Richard Leeuwenhart, tegen de troepen van de sultan een zware nederlaag hebben geleden. Enkele christelijke edellieden zijn aan de dood ontkomen doordat de broer van de sultan, Adel, bekend als de jonge leeuw van het Oosten, hun een vrije aftocht naar het eigen kampement heeft verstrekt. De grootmoedigheid van de jonge moslim wekt de bewondering van Mathilda, de nog ongetrouwde zuster van de Britse vorst. Als zij Adel vervolgens bij de onderhandelingen over een wapenstilstand ontmoet, ontluikt wederzijds de liefde. Het religieuze verschil lijkt evenwel de voorbode van een multicultureel drama en wanneer Adel dat verschil tijdens een avondlijke ontmoeting met veel welsprekendheid probeert te overbruggen, blijkt

er nog een sta-in-de-weg: Mathilda is namelijk door haar broer bestemd voor een huwelijk met een van de kruisvaarders, de graaf van Lusignan. Zodra deze Mathilda's gevoelens voor Adel opmerkt, ontsteekt hij in woede. Diep in zijn eer gekrenkt beraamt de christelijke graaf met een kompaan een moordaanslag op Adel, zich aldus toesprekend:

Schep moed, mijn ziel! Gij zult uw' vijand om zien komen.
Heeft hij in Askalon mijns vaders bloed doen stromen,
Hij zelf zal ook vergaan, dat dierbaar bloed ten zoen.
De haat van Lusignan zal ook mijn wraak voldoen.

Het loopt inderdaad verkeerd af: op Adel wordt een laffe moord gepleegd. Tijdens een lange sterfscene, in de armen van zijn toegesnelde geliefde, toont de jonge moslim zich, om maar met haar verenigd te zijn, zelfs bereid om tot het christelijk geloof over te gaan. Mathilda voegt zich daarop bij hem in de dood. Gelukkig legt ook de wraakzuchtige graaf nog het loodje. Terrorismedeskundige Beatrice de Graaf zou dit mission statement van de eerste directeur van politie een *counter-narrative* noemen. Televisieseries als *Dunya en Desie* verbleken erbij.

Het toneelstuk van Wiselius is niet het enige literaire fundament van de Nederlandse politie. Baanbrekend was ook de in 1874 in vertaling van C.H. Pleijte te Amsterdam verschenen roman van Emile Gaboriau, getiteld *De gedenkschriften van een ambtenaar der Gebeime Parijsche Veiligheids-politie*. Langs onbekende wegen belandde een exemplaar in handen van de Amsterdamse procureur-generaal Herman Kist. Na lezing van dit kloeke, vierdelige werk bedacht de magistraat dat Nederland wel recherche kon gebruiken en gaf hij officier van justitie Hendrik van Doesburgh opdracht om als nieuwe hoofdcommissaris zo'n eenheid op te richten. Daarmee was de grondslag voor de Nationale Recherche gelegd. Ondertussen raakte Pleijte in de vergetelheid terwijl Kist aan een steile carrière begon die hem voerde naar het voorzitterschap van de roemruchte regeringscommissie over het politievraagstuk. Maar over de bron van zijn wijsheid bewaarde hij het zwijgen.

En heeft iemand zich wel eens afgevraagd hoe lang Nederland niet op een Jeugd- en Zedenpolitie zou hebben moeten wachten als de Rotterdamse journalist Rie Brusse niet de roman *Boeffje* had gepubliceerd en daarmee het hart van de plaatselijke korpschef Theo Roest van Limburg had beroerd?

De Nationale Politie wil van deze grondleggers niet weten. De afgelopen jaren zijn vrijwel alle bibliotheken uit het korps verwijderd. In Amsterdam-Amstelland gebeurde dat voor de tweede maal in de geschiedenis. De vanaf 1928 opgebouwde bibliotheek was al een keer eerder, direct na de Duitse bezetting, bij het grof vuil gezet. Vanaf 1970 bouwde de onvolprezen bibliothecaris William

Vos deze opnieuw op, deels door bij antiquaren aan de hand van de bewaard gebleven catalogus tegen forse bedragen de oude boeken weer terug te kopen. Drie jaar geleden werd de collectie opnieuw opgedoekt en kwam een einde aan zijn levenswerk. In de enige mediatheek die de politie nog rijk is, zal je tevergeefs naar publicaties van Wiselius, Gaboriau of Brusse zoeken. Misschien begrijpt u nu hoe het mis kon gaan bij de oprichting van de Nationale Politie.

Ondertussen gaat de ellendige toestand van het korps mij aan het hart. Het is dan ook om die reden dat ik Erik Akerboom en zijn collegae dringend aanraad deze bundel te lezen. Elk hoofdstuk getuigt van een literair werk dat een veel scherper inzicht in het politiewerk biedt dan de beleidsfantasieën van ambtenaren die hele dagen vergaderen en van managers die zich toch tooien met de titel chef operatie. Wie de Hofstadgroep wil begrijpen, leze *De Duivels* van Fjodor Dostojewski. Wie wil weten hoe de Nationale Politie werkt, leze een thriller van Simon de Waal. Vraag verder Janine maar om advies.

Guus Meershoek

Lector Politiegeschiedenis